

ལེན་བརྩུ་བྱུག་པ། རྒྱུ་ཚད་གསོ་བ།

ГЛАВА 16 ЛЕЧЕНИЕ РАЗВИТОГО ЖАРА

དེ་ནས་དང་སྤང་རིག་པའི་ཡེ་ཤེས་ལ། དང་སྤང་ཡིད་ལས་སྦྱེས་ཀྱིས་འདི་སྐད་ལྟས། །ཚ་བ་རྒྱས་པའི་རྒྱ་རྒྱན་ངོ་བོ་གང་། །ཚ་བ་
རྒྱས་པའི་མིང་དུ་ཅི་ཕྱིར་བཏགས། །དབྱེ་བ་རྟགས་དང་བཅས་ཐབས་བཤད་དུ་གསོལ། །དེ་ལྟར་ལྟས་པའི་དོན་ལ་ལན་གསུངས་
པ། །

Then, Sage Yidlay Kye made this request to Sage Rigpai Yeshe, "What are the causes, conditions and nature, classification, signs and symptoms, and treatment methods of acute hot disorder, and why is it termed 'acute hot disorder'? Please explain. "Having been thus requested, the Master replied:

Затем мудрец-риши Йиле Кье (*yid las skyed*) обратился с такими словами к мудрецу-риши Ригпей Еше (*rig pa'i ye shes*): «Каковы же причины, условия, природа развитого жара (*tsha ba rgyas pa*)? Почему ему дано такое название? Каковы его разновидности, их симптомы и методы лечения? Пожалуйста, расскажите!». На тему этого обращения был такой ответ:

རྒྱུ་ཚད་རྒྱ་ནི་གཞི་དབྱེད་མཁྱིས་པ་སྟེ། །ངོ་བོ་ཚ་ཞིང་རྩོལ་ངེ་མ་མནས། །

"The cause of acute hot disorders is afflictive tripa endowed with hot, sharp, and malodorous characteristics.

«1 Причина развитого жара – это вредящее (*gnod byed*), трипа, которая по своей природе жгучая, острая и вонючая.

དེ་ལ་རྒྱས་རྒྱན་རང་བཞིན་རྒྱས་པ་དང་། །དུས་ཀྱིས་རྒྱས་དང་རྒྱན་ཀྱིས་རྒྱས་པའོ། །

The conditions responsible for aggravation of acute hot disorders are developing of their own accord, time, and conditional factors.

2 Условия её перехода в развитой [жар] – развитой из-за своей природы, развитой из-за времени, развитой из-за обстоятельств.

རང་བཞིན་མ་མོ་མཁའ་འགྲོ་འཁྱུགས་པ་དང་། རྩོན་དམིད་ཆ་སྒྲིའི་ཡུལ་དུས་འཛིན་པ་དང་། །ཤ་ཆང་ལ་སོགས་ཟས་སྒྲིམ་དྲོད་
བརྩུད་དགས། རྩོད་ལམ་དག་ཤུལ་རྩེན་གྱིས་འཁྱུགས་པ་ལས། །ཆ་བ་རྣེ་དྲོའི་མེ་དྲོད་ཐང་ལ་སྒྱགས། །ལུས་བྱངས་ཁྲག་དང་བྲི་
མ་རྩལ་ལ་རྒྱས། །

Acute hot disorder developing of its own accord occurs when tripa is disturbed due to agitation of *ma mo* and *mkha'i 'gro*, being in a hot place and a hot season like autumn and spring, excessive intake of nutritious and warm-natured food and drinks such as meat and *chang*, and indulgence in strenuous activities. These cause an excessive increase of the hot, sharp, and warm characteristics of digestive *mkhris pa*, which subsequently affects the bodily constituents and excrements, namely blood and sweat, respectively.

2.1 Из-за своей природы – то есть от ссор между демоницами Мамо и Дакини, от сочетания жаркой местности и сезона: осенью или весной, в питании -- от злоупотребления мясом, чангом и другими согревающими и питательными продуктами, в образе жизни – от физического перенапряжения. Эти условия нарушают и вызывают превышение количества жгучей, острой и согревающей огненной теплоты и она разливается среди тканей тела – в крови, а среди нечистот – в поте.

དུས་ནི་སྒྲིམ་དང་ཆ་བའི་སྒྲིམ་ལ་བབས། །

Development of an acute hot disorder attributable to time factors occurs when a disorder matures and affects a hot disorder.

2.2 Из-за времени – созревание и попадание в [уже имеющийся] жар.

རྒྱུ་ནི་མ་སྒྲིལ་ཆ་བ་ཡུལ་དུས་དང་། །རང་བཞིན་ན་སོ་གནས་དང་ནད་ཁམས་ནམས། །མཁྱིམ་པར་འདོམ་ལ་ཟས་སྦྱོད་ལོག་པ་
ཡིན།

The conditional factors responsible for the development of an acute hot disorder are an unripened hot disorder influenced by factors such as a *mkhris pa*-promoting place, season, constitution, age, and location and indulgence in the wrong diet and lifestyle.

2.3 Из-за обстоятельств - когда незрелый жар встречается с содействующими трипа местностью, сезоном, телосложением, возрастом, местом и областью болезни и неправильным питанием и образом жизни.

ནད་སྒྲིལ་ཤུགས་རྒྱུ་པའི་ཆ་བ་དེས། །ལུས་བྱངས་སྒྲིག་པར་བྱེད་ཕྱིར་རྒྱས་ཞེས་བྱ། །དཔེར་ན་གིང་སྐྱམ་མེ་ཡི་ཡུང་པོ་
འདྲ།

Since this hot disorder, which is well-ripened, full-blown, and single in nature, burns the bodily constituents, it is called 'acute hot disorder.' It is analogous to the contact of dry wood and fire.

3 Этот простой жар - созревшая болезнь, набравшая силу - 4 называется развитым, поскольку сжигает ткани тела. Подобно [встрече] сухих поленьев и костра.

དེ་བུ་རིགས་དང་སྒྲིབས་དང་བབས་སྒྲིབ་དེ། །

It is classified by the type, severity, and location of the disorder.

5 Классификация. Он подразделяется: по виду, по силе и по тому, куда попал.

རིགས་ཀྱིས་དེ་བུ་ན་རིམས་རྒྱས་འབྲུགས་རྒྱས་གཉིས། །

Based on type, the disorder can be classified into two types: acute *rims* contagious hot disorder and acute disturbed hot disorder.

5.1 По виду подразделяется на два: развитой рим (*rims rgyas*) и развитой труг (*'khrugs rgyas*).

སྟོབས་ཀྱིས་དབྱེན་སྟོབས་ཆེན་སྟོབས་ཆུང་གཉིས།

Based on severity, the disorder can be classified into two types: severe and mild.

5.2 По силе подразделяется на два: сильный и слабый.

བབས་སྟོས་དབྱེན་སྦྱི་དང་བྱེ་བྲག་གཉིས། བྱེ་བྲག་སྦྱིང་སྟོག་སྟོ་མཆིན་མཆེར་མཁལ་བྱུག་ཁོ་བ་མཁྲིས་པ་བརྒྱད་ལ་རྒྱས་པ་འོ།

Based on location, the disorder can be classified into two types: general and specific. The eight specific types of acute hot disorders are disorders of the heart, life channel, lungs, liver, spleen, kidneys, stomach, and gallbladder.

5.3 По тому, куда попал подразделяется на два: общий и отдельные. Отдельные это: развитой [жар] сердца, согца - канала жизни (*srog rtsa*), лёгких, печени, селезёнки, почек – шесть, вместе с желудком и желчным пузырём будет восемь.

རྒྱས་པའི་རྟགས་ལ་སྦྱི་དང་བྱེ་བྲག་གཉིས།

The signs and symptoms of acute hot disorder are classified into two types: general and specific.

6 У симптомов развитого жара две категории: в общем и в отдельности.

སྦྱི་རྟགས་ཅ་རྒྱད་སྟོམ་ལ་བྲག་པ་དང་། འབྱར་འབྱིལ་མཁྲུང་གིམས་ལྷུང་ལ་མགྲོགས་པར་འཕར། རྒྱ་མདོག་དམར་མེར་བྱི་མནམ་རྒྱངས་པ་ཆེ། ལྷུང་པ་དམར་མེར་དུད་ཁུ་མང་དུ་བྱ། དབྱགས་ཐུང་གཟེར་བྲག་ཁ་སྒྲམ་སོ་དྲེག་ཆགས། ལྷུས་སྦྱི་དང་ག་མི་བདེ་སྟོམ་དང་ཆེ། སྦྱིང་ལ་བསིལ་འདོད་ལྷུས་ལ་རྩལ་བྱི་མནམ།

The general signs and symptoms of acute hot disorder are as follows: a thick, strong, protruding, rolling, taut and twisted, quick pulse with fast beats, reddish yellow colored urine with a foul smell and dense steam, expectoration of reddish yellow and soot-like

sputum, shortness of breath, severe pain, dry mouth, dental plaque, heaviness of the body, loss of appetite, extreme thirst, craving for cool conditions, and odor from sweating.

6.1.1 Общие симптомы. Пульс – толстый (*sbom*), сильный (*drag*), выпирающий (*'bur*), перекачивающийся (*'dril*), твёрдый (*mkhrang*), напряжённый (*grims*), быстрый и частый (*myur la mgyogs*). Моча красно-жёлтого цвета, запах и испарение – сильные. Мокрота – красно-жёлтая или цвета сажи, откашливается обильно. Дыхание – короткое, боли сильные, во рту сухость, на зубах налёт. В теле тяжесть, аппетит плохой, жажда сильная. Душе хочется прохлады, тело сильно пахнет потом.

ཁྱད་པར་རིམས་རྒྱས་མགོ་ན་ཟ་བྱེ་མང་།།

In particular, the symptoms of acute contagious hot disorders are headache and mental confusion.

6.1.2 В особенности при развитии рима будут головные боли и нарушение сознания.

སྟོབས་ཆེན་སྟོབས་ཆུང་ནད་ཀྱི་སྟོབས་ལས་དཔག་།

The mild or severe nature of the disorder can be estimated on the basis of the severity of the disorder.

6.1.3 Сильный он или слабый оценивают по силе признаков болезни.

བྱེ་བྲག་སྟེང་ལ་ཚ་བ་རྒྱས་པ་ནི། རྩོས་ལྗན་དྲན་པ་མི་གསལ་གོས་ལ་སྤང་། རྩེ་སྐམ་གཞུང་ནག་གཞིང་དང་སྒྲིམ་དང་ཆེ། །དང་ག་འགག་ལ་བྱ་མའི་སྟེང་དུ་གཟེར།།

Specifically, development of an acute hot disorder in the heart causes insanity, unclear memory, aversion to clothing, dry tongue, darkening of the medial surface of the tongue, excessive sleep, extreme thirst, loss of appetite, and pain on the breasts.

6.2 Отдельные. При развитом жаре в сердце будут безумие, неясная память, одежда неприятна, язык сухой с чёрной спинкой, сильная сонливость и жажда, аппетита нет, сильная боль над соском.

སྒྲིག་རྩེ་བཅས་པས་ལུས་འདེབས་ཤེས་པ་འཕྱུལ། ཁོས་ཀྱི་རྩལ་སེལ་མིག་དམར་གནས་ལ་བསྟ།

Incursion of an acute hot disorder into the life channel causes sighing, mental confusion, fanning the body with one's clothes to cool down, red eyes, and staring off into space.

От вхождения в согца - канал жизни (*srog rtsa*) будут вздохи, галлюцинации, [больной пытается] вытряхивать пыль из одежды, глаза красные, смотрят в небо.

སྒྲིལ་རྩུས་ན་དབུགས་ཐུང་བྱང་རྩུབ་གཟེར། ཁགོ་འཁོར་དབུགས་རམ་སྐད་འགག་སྒྲི་སྟེང་བརྩུང་། ཁཚན་མོ་ཉལ་ཁར་སྒྲི་
མང་ཁ་གདོང་སྐངས།

Development of acute hot disorder in the lungs causes shortness of breath, chest and upper back pain, dizziness, panting, hoarseness, a beating sensation in the lungs and heart, frequent cough, and swelling of the mouth and face before sleep.

При развитом жаре лёгких: дыхание короткое, сильные боли в груди и спине, головокружение, одышка, голос пропадает, сердце и лёгкие колотятся, ночью лёжа кашляет много, отекают рот и лицо.

མཚན་པར་རྩུས་ན་མིག་དམར་ལུད་པ་སེར། རྩེབ་ལྷགས་གཡས་ཀྱི་སྟེང་དང་མཚན་ངྷི་གཟེར།

Development of acute hot disorder in the liver causes red eyes, yellow sputum, and pain on the right rib cage and diaphragm.

При развитом жаре печени: глаза – красные, мокрота – жёлтая, сильные боли в правом подреберье и диафрагме.

མཚར་རྩུས་ཁོང་སྒྲི་གཡོན་ཀྱི་རྩེབ་ལྷགས་གཟེར། དབུགས་ཤོད་ཅེ་སྒྲི་མཆུ་ནག་ལུས་མོ་སྐངས། རྩེད་ལག་སྟེང་ཅིང་རྟེན་པ་
ཆག་སྐྱམ་བྱེད།

Development of acute hot disorder in the spleen causes abdominal distension, pain on the left rib cage, breathlessness, pale tongue, dark lips, swelling of the knees, numbness of the limbs, and a feeling of the hips being broken.

При развитии жары селезёнки: вздутие живота, сильные боли в левом подреберье, дыхание тяжёлое, язык бледный, губы – чёрные, колени отекают, руки и ноги немеют, поясницу ломит.

མཁལ་རྒྱས་ཀྱི་སྤྱི་རྒྱུ་བཤལ་མཁལ་རྒྱུ་གཟེར། རྒྱ་དམར་ཚ་རྒྱུ་མགོ་འཛོམ་ན་བ་འོན། །

Development of acute hot disorder in the kidneys causes scanty urination, stiff legs, pain in the kidneys and waist, reddish hot urine with thick steam, bemusement, and deafness.

При развитии [жаре] в почках: скудное мочеиспускание, ноги слабые, в почках и пояснице сильные боли. Моча красная, горячая с сильным испарением, голова тяжёлая, уши гложнут.

ཕོ་བར་རྒྱས་ན་རྒྱུ་ཐབས་ན་ཞིང་སྒྱུག་གྲང་བྱོ་གཉིས་ཀ་ན་ལ་ལྷག་མིག་བསྒྲ། །

Development of acute hot disorder in the stomach causes abdominal cramps followed by vomiting, exacerbation of the condition on overexposure to both hot and cold conditions, and an impression that the patient's eyes are staring toward his/her nape.

При развитии [жаре] в желудке будут колики лангтхаб, рвота, боли и от горячего и от холодного «смотрят друг другу в затылок».

མཁྲིས་པར་རྒྱས་ན་ཁ་ཁ་མིག་ཀྱི་སེར། རྒྱུ་ག་འགག་ལ་མཁྲིས་པ་སྒྱུག་པར་འགྱུར། །

Development of acute hot disorder in the gallbladder causes a bitter taste in the mouth, yellowish eyes and urine, loss of appetite, and bilious vomiting.

При развитии [жаре] желчного пузыря будет горечь во рту, желтеют глаза и моча, пропадает аппетит, желчь идёт со рвотой.

བཙུག་པའི་ཐབས་ལ་སྦྱ་དང་བྱ་བྱ་གཉིས།

The treatment method is of two types: general and specific.

7 Для методов лечения есть два [подхода]: в общем и в отдельности.

སྦྱ་ལ་བཙུག་པའི་ཚུལ་དང་གཉིན་པོ་འོ།

The general treatment involves therapeutic principles and remedial measures.

7.1 В общих - две [категории]: принципы лечения и средства.

བཙུག་ཚུལ་སྦྱ་བའི་ཆེན་དར་དྲག་ཐོག་བབས་བསད།

As to the therapeutic principles, treat severe acute hot disorders immediately with strong remedial measures.

7.1.1 Принципы лечения. Сильный [жар] необходимо немедленно уничтожить мощными [средствами].

སྦྱ་བའི་ཆུང་ཆ་བ་འཇམ་ལ་ཞི་བས་བཙུག།

Treat mild acute hot disorders with smooth and mild remedial measures.

Слабый жар -- лечить, успокаивая мягкими .

དང་པོར་རྒྱུངས་བསད་བར་དུ་ལོ་མ་བྱ། །ཐ་མ་རྩ་བ་བཙུག་པའི་ཚུལ་དུ་བཙུག།

Treat the disorder in a manner similar to pacifying the steam first, then beating the leaves and cutting off the root last.

Лечить нужно, вначале убирая испарения, в середине – сбивая листья, в конце - обрубая корень.

གཉེན་པོ་སྒྲན་དབྱང་ཟས་དང་སྒྲོད་ལས་བཞི།

The remedial measures are of four types: medicine, external therapies, diet, and lifestyle.

7.1.2 Средств четыре: лекарства, процедуры, питание и образ жизни.

སྒྲན་གྱིས་བཅོས་པ་ཞི་དང་སྒྲོད་བ་གཉིས།

Treatment by means of medicine is of two types: pacification and evacuation.

В исцелении с помощью лекарств две [категории]: умиротворяющие и очищающие.

ཞི་བྱེད་སྒྲན་ལ་ཐང་དང་བྱེ་མ་སྟེ།

Pacifying medicine includes liquid medicine and medicinal powder.

Умиротворяющих лекарств два [раздела]: отвары и порошки.

ཐང་ལ་དབྱེ་བའི་ཐང་དང་བསང་ཐང་གཉིས།

Liquid medicine is of two types: segregating and eliminating decoctions.

В отварах две [группы]: разделяющие отвары и уничтожающие отвары.

དབྱེ་ཐང་ཉིག་ཏ་སྟེ་ཉེས་སྒྲུ་བྱ་ར། །བ་ཤ་ཀ་ཡི་བསྐྱེལ་གྲངས་ནད་ཁྲག་འབྱེད། །དེ་ལྟར་དབྱེ་ཐང་མེད་པར་ཁྲག་གཏར་
བས། །བྱངས་ཁྲག་ནད་ལ་ཤོར་ཏེ་ཉེས་པ་ཆེ།

A segregating decoction prepared from *tig ta*, *sle tres*, *skyu ru ra*, and *ba sha ka* segregates unhealthy blood. Performing venesection without giving a segregating decoction is detrimental, as it causes loss of healthy blood along with unhealthy blood.

Разделяющий отвар. Вскипячённый отвар из *tig ta*, *sle tres*, *skyu ru ra*, *ba sha ka* в остывшем виде отделяет больную кровь. При выполнении кровопускания без предварительного разделения с помощью такого отвара, то вместе с болезнью будет потеряна и здоровая кровь, а это очень опасно.

བསང་ཐང་སྒྲིའི་ཏིག་ཏུ་བ་ལེ་ཀ། དེ་གསུམ་གཞིར་བཞག་ཆ་བ་རབ་འབྲིང་གིས། རྟོང་ལེན་ཏིག་ཏུ་བ་ཤ་ཀ་སྦྱར་བ། བསྐྱེལ་
གང་ཁུ་བ་རྒྱས་ཆད་འཛིམས་པའི་མཚན།

An eliminating decoction prepared by adding *sle tres*, *skyu ru ra*, or *ba le ka* in accordance with the severe, moderate, or mild nature of the hot disorder to the basic ingredients of *hong len*, *tig ta*, and *ba sha ka*, when administered in a lukewarm state, is the most effective cure for acute hot disorders.

Уничтожающий отвар. Взяв за основу тройку из *sle tres*, *skyu ru ra* и *ba le ka* добавляют к ним *hong len*, *tig ta* и *ba sha ka* при сильном или среднем жаре. Их нужно вскипятить и остудить - такой отвар отлично разрушает развитой жар.

ཡང་ན་སྒྲིའི་བྱི་ཚར་འབྲས་བུ་གསུམ། ཏིག་ཏུ་རྟོང་ལེན་བོང་ང་དཀར་པོ་དང་། རྒྱ་སྒྲིགས་བ་ཤ་ཀ་དང་འབྲས་བུ་
གསུམ། ཁ་ལུ་བྱུང་ར་གསུམ་ལྷན་ལ། ག་དུར་ཀུན་ལ་བསྐྱེལ་པའི་བསྐྱེལ་གང་ཐང་། རྒྱང་མཁྲིས་ཁྲག་དང་བད་ཀན་ཆ་བ་
འཛིམས།

Or administering a cooled-boiled decoction prepared by adding *ga dur* to *sle tres*, *byi tsher*, and '*bras bu gsum* (three myrobalan fruits); to *tig ta*, *hong len*, and *bong nga dkar po*, to *rgya skyegs*, *ba sha ka*, and '*bras bu gsum* (three myrobalan fruits); and to *ma nu puskar*, '*bras bu gsum* (three myrobalan fruits), and *utpal* eliminates hot disorders associated with *rlung*, *mkhris pa*, blood, and *bad kan*, respectively.

Или вскипячённый и остуженный отвар из *ga dur*, смешанного с: *sle tres*, *byi tsher* и '*bras bu gsum* (три плода); с *tig ta*, *hong len* и *bong nga dkar po*; с *rgya skyegs*, *ba sha*

ka и *'bras bu gsum* (три плода); с *ma nu puskar*, *'bras bu gsum* (три плода) и *utpal* разрушает соответственно жар лунг, трипа, крови и бекен.

ཕྱེ་མས་བསད་པ་ཆ་བ་སྟོབས་རྒྱས་ལ། །ག་བྱར་རྒྱལ་ལྗོན་གསུམ་(གྲུར་གུམ་རྟོང་ལེན་བ་ཤ་ག་ཏིག་ཏ་བསྟན་པའི་)བདུན་(ག་བྱར་གཙོ་བརྒྱད་ལ་བསྟན་པའི་)དགྲུ་པ་སྟུར། །ཆ་བ་འབྲིང་ལ་གི་མི་(བསེལ་གསུམ་ཙན་དན་སྟེ་བོང་དཀར་ཨ་ཅུ་ཀ་ར་)ཙན་དན་(བསེལ་གསུམ་ག་བྱར་ལྷུ་ལྷུ་ཏིག་ཏ་ཤིང་མངར་ཀ་ར་)བརྒྱད། །ཆ་བ་ཐ་མ་ཅུ་གང་(གྲུར་གུམ་སྟག་སྟེལ་བྲག་ལྷུ་ཏིག་ཏ་ཨ་ཅུ་མཆལ་བི་བི་ལིང་ཀ་ར་)བརྒྱད་པ་དང་། །གྲུར་གུམ་(ཅུ་གང་བ་ལེ་ག་ལྷུ་ལྷུ་བ་ཅུ་ར་མཆལ་ཏིག་ཏ་)བདུན་དང་ཐང་ཆེན་(ཏིག་ཏ་དུག་ལྷུང་གསེར་མེ་ག་བྱར་སྟུ་ཅུ་རྟོང་ལེན་བ་ཤ་ག་ཀ་ར་)བདུན་པ་སྟུར། །

To eliminate disorders with medicinal powders, prepare *ga bur rgyal blon gsum pa* compound, *ga bur bdun pa* compound, made by adding *gur kum*, *hong len*, *ba sha ka*, and *tig ta* to the above compound, or *ga bur dgu pa* compound, made by adding *ga bur* to *gtso brgyad pa* compound, for the treatment of severe hot disorders. Prepare *gi wam brgyad pa* compound, comprised of *gi wam*, *bsil gsum* (three cool medicines), *tsan dan*, *gla rtsi*, *bong nga dkar po*, *a ru ra*, and *ka ra* (white sugar), or *tsan dan brgyad pa*, comprised of *tsan dan*, *bsil gsum* (three cool medicines), *ga dur*, *utpal*, *tig ta*, *shing mngar*, and *ka ra* (white sugar) to treat moderate hot disorders. Prepare *cu gang brgyad pa* compound, comprised of *cu gang*, *gur kum*, *sug smel*, *brag zhun*, *tig ta*, *a ru ra*, *mtshal*, *pi pi ling* and *ka ra* (white sugar), *gur kum bdun pa* compound, comprised of *gur kum*, *cu gang*, *ba le ka*, *utpal*, *ba ru ra*, *mtshal* and *tig ta*, or *thang chen bdun pa* compound, comprised of *tig ta*, *dug mo nyung*, *gser gyi me tog*, *ga dur*, *skyu ru ra*, *hong len*, *ba sha ka*, and *ka ra* (white sugar) for treating mild hot disorders.

Уничтожение порошками. При сильном развитом жаре готовят составы *ga bur rgyal blon gsum pa*, *ga bur bdun pa* (добавив к предыдущемк *gur kum*, *hong len*, *ba sha ka* и *tig ta*), *ga bur dgu pa* (добавив *ga bur* к *gtso brgyad pa*). При среднем жаре - *gi wam brgyad pa* из *gi wam*, (*bsil gsum* (три охлаждающих), *tsan dan*, *gla rtsi*, *bong nga dkar po*, *a ru ra* и сахара), или *tsan dan brgyad pa* из *tsan dan*, (*bsil gsum* (три охлаждающих), *ga dur*, *utpal*, *tig ta*, *shing mngar* и сахара). При слабом жаре - составы *cu gang brgyad pa* из (*cu gang*, *gur kum*, *sug smel*, *brag zhun*, *tig ta*, *a ru ra*, *mtshal*, *pi pi ling* и сахара), *gur kum bdun pa* из (*gur kum*, *cu gang*, *ba le ka*, *utpal*, *ba ru ra*, *mtshal* и *tig ta*) или *thang chen bdun pa* из (*tig ta*, *dug mo nyung*, *gser gyi me tog*, *ga dur*, *skyu ru ra*, *hong len*, *ba sha ka* и сахара).

སྤྱད་བ་ཚ་བ་སྒྲིན་དང་སྣོད་དུ་སྤྱད་། །མཆིན་མཁྲིས་ལ་བབས་བཅོས་སྦྱིད་ཆུང་བ་དང་། །ཚ་ཤེད་མ་ཤོར་ལུས་བྱངས་བཟང་བ་
ལ། །ཨ་ཏུ་མཆུ་སྤྱང་ལྷུ་མ་ཚ་གསེར་མེ་དོག །དོང་ལེན་བ་ཆུར་བསྐོལ་དེ་གང་བ་བཏང་། །སྒྱུག་ན་བསྐྱང་ཞིང་ཕིགས་ནས་ལྷག་
གིས་བསྐྱུལ། །རྩིས་ལ་ཆུ་གོག་འབྲས་དང་ཞོ་ཡིས་བཅད། །ནད་དངོས་གདོན་བྱེད་གསོ་དབྱུང་གཙོ་བོ་ཡིན། །

In the case of hot disorders that have ripened, descended into the vessel organs, and invaded the liver and gallbladder, or hot disorders with a very small response to treatment accompanied by a strong pulse and body constitution, prepare an evacuative medicine by boiling *a ru mchu snyung*, *Ichum rtsa*, *gser gyi me tog*, and *hong len* in cow milk and administer it in a cold state. If vomiting occurs, use specific measures to suppress it. After evacuation, administer inducing agents and then plain soup, rice, and curd as post-purgation therapy. Purgation is the most effective treatment for evacuating hot disorders.

Вычищение. При созревшем жаре, провалившемся в полые органы, попавшем в печень и желчный пузырь, при слабом эффекте от лечения, тем, кто не потерял силу сосудов и больным с крепким организмом назначают в остывшем виде вскипяченный в коровьей моче отвар из *a ru mchu snyung*, *Ichum rtsa*, *gser gyi me tog* и *hong len*. Тут нужно не допускать рвоты, «проткнуть» и подгонять «кнутом». Затем пресечь [послабление] мучной болтушкой, рисом и йогуртом. Это основная лечебная процедура, физически выводящая болезнь.

དབྱུང་གྱིས་བཅོས་བ་གཏར་རྩལ་ཆུ་དུགས་བཞི། །

Treatment by external therapies is of four types: venesection, sweating, water therapy, and compresses.

Лечение процедурами. Их четыре: кровопускание, потение, обрызгивание и компрессы.

སྒྲིན་གྱིས་མ་ཆོམས་གཏར་གྱིས་དབྱུང་བ་སྤྱེ། །གང་རྒྱས་ཚ་དང་གང་བབས་ཚ་ལ་གཏར། །སྣོན་འགོ་དངོས་གཞི་བྱི་རྩིས་སྦྱི་དང་
མཐུན། །འབྲམས་འབྲུགས་ཁྲག་ངན་ཚ་དང་དོན་ལ་སྤྱག་དེ་བྱིར་གསོ་དབྱུང་གཙོ་བོ་གཏར་བ་ཡིན། །

A disorder that remains uncured by medicine should be eliminated by venesection. Perform venesection on the channels related to the disorder and the affected visceral organs. The preliminary and actual procedures and post-therapy care are similar to the general procedures of venesection. Since unhealthy blood remains in the channels and vital organs due to disturbed and traumatic hot disorder, the principal treatment method to be applied is venesection.

Если лекарства не справляются [с болезнью], её надо выгонять кровопусканием. Его проводят на тех сосудах, что набухли и тех, куда попала [болезнь]. Подготовка, основная и завершающая части процедуры выполняются как обычно. При жаре драм ('grams) и труг ('khrugs), плохая кровь остаётся в сосудах и плотных органах, поэтому кровопускание будет основной лечебной процедурой.

ཆ་བ་བ་སྤྱར་འདྲེན་བྱེད་ཅུ་དུ་དབྱུང་། ར་དཀར་ར་ཅེ་གཡས་གཞིབ་བལ་ཆེ་སྤྱར། འཇམ་བསྐྱེད་ལུས་པོ་ཀུན་ལ་བྱ་བ་པར་
བྱས། དེ་སྐུམས་རྩེས་ལ་ག་བྱར་རྒྱལ་སྒོན་གསུམ། རྒྱ་བལ་ཁུ་བས་འཕུལ་བྱང་བ་སྤྱར་འདྲོན། ཡང་ན་ཨ་རུ་ལྷོ་ཉི་བྱི་ཆར་
ཐང་། རྩོ་འཇམ་བྱང་ལ་ཅུ་དུ་དབྱུང་བལ་བྱེས་བྱི། དལ་ཐུག་བྱོ་འཇམ་བྱང་ཞིང་རྒྱང་ཁ་མནན། རིམས་ནི་མཁྲིས་ཆད་ཅུ་
གནས་བ་སྤྱར་སྟག་གཏར་བ་མི་བཟང་དབྱུང་མཆོག་ཅུ་དུ་དབྱུང་། །

Induce sweating therapy to drain out hot disorders through the body pores. Mix ash obtained by burning the right horn of a white goat with lanolin, heat it gently, and apply it to the entire body. After it dries, administer *ga bur rgyal blon gsum pa* compound with lanolin obtained from the genital region of a ram to drain out the disorder through the body pores. Or induce sweating by administering a decoction prepared from *a ru ra*, *dza ti*, and *byi tsher* in a lukewarm state, and thereafter, clean the sweat with wool and grain powders. Recommend intake of porridge prepared from freshly-roasted grains to control *rlung*. Instead of venesection, treat *rims* (contagious hot disorder) with sweat therapy, as this is a condition in which hot disorder associated with *mkhris pa* diffuses in sweat and the body pores.

Вытягивание жара с потом через поры. Смешивают палёный правый рог белого козла с шерстяным воском, мягко нагревают и втирают во всё тело. После высыхания назначают *ga bur rgyal blon gsum pa* запивая отваром шерсти — это выведет [жар] через поры. Или назначают в тёплом виде отвар из *a ru ra*, *dza ti*, *byi tsher*. Стирать пот шерстью с мукой. Назначают тёплую кашу из жареного

зерна, это будет прижимать лунг. При рим жар трипа находится в поте и выделяется через поры. Кровопускание здесь не хорошо, лучшей процедурой будет потение.

ཐུ་ལྷག་སྐར་མུས་ཉི་མ་ཁ་དྲོས་ལ། །སྤང་ལེབ་ཐོག་ཏུ་གཅེར་བུ་ཙོག་པུར་འདུག །ཕུལ་ཕྱེད་ཁོང་བདྲང་ལུས་ཀུན་ཁ་མུས་
བར། །མི་དངངས་བ་ཡི་ཐུ་ལྷན་ཐུགས་ཚད་སྟག་། དེ་ཡིས་ཆ་བའི་ཆངས་འདོན་ཚད་མགོ་གཙོག་།

Perform water therapy as follows: when the weather becomes warm, let the patient sit naked in a squatting position on a wooden slab, give a half *phul* of *skar chu* orally, and sprinkle water all over the body. Thereafter, without frightening the patient, gently pour as much water over the body as the patient can bear. This treatment releases the steam of hot disorder and suppresses the severity of the disorder.

Обрызгивание. Раздетого [больного] усаживают на корточках на доску там, где пригревает солнце, дают ему выпить половину пхул звёздной воды и обрызгивают его водой изо рта. Затем [осторожно], не резко, поливают его водой столько, сколько может вытерпеть. Этим удаляют горячие пары и «разбивают голову» жара.

དུགས་ཀྱིས་བཙས་བ་གཟེར་སྤྱང་ཐུ་དོ་དང་། །ཚོན་ལྷགས་བྱང་མ་བསེལ་བའི་ཕྱོ་ལྷ་འཇ། །མཚན་དང་གྱི་ཕྱེ་ཞོ་སྦྱར་གང་མ་
ཡིས། །ཡང་ཡང་གསོར་ཏེ་བདུགས་བས་འཕྲལ་བྱག་གཙོག་།

Apply compresses using cool water pebbles, a plowshare used on a field facing a northerly direction, and cool-natured assorted herbs, or a mixture of *mtshan*, *kyi lche*, and curd. Repeated application of compresses on the site of pain one after another gives instant relief from pain.

Лечение компрессами. Многократное прикладывание на место более холодной гальки, лемеха плуга для северных [полей], различных охлаждающих трав, смеси *mtshan*, *kyi lche* и йогурта быстро снимает боль.

ཟས་ཀྱིས་བཅོས་པ་འབྲས་དང་ཆག་ཚོ་དང་། རྒྱ་ཁྱུར་ཁྱུར་ཚོད་བ་ཡི་ཞོ་དར་གསར། ཁག་ས་ཁུ་བ་ཚ་མེད་བའི་ཁུ་བསིལ་
བཏང་། ཤོ་བ་ཞན་ན་དེ་ཡང་བསྐོལ་གྲངས་ཤིས། །

Recommend foods such as rice, porridge made from fresh barley, soups prepared from *rgya khur* and *khur mang*, cow curd and buttermilk, snow water, and cool water without salt contamination. In the case of weak digestive heat, cooled-boiled water is also recommendable.

Лечение питанием. Назначают рис, кашу из дроблёного ячменя, суп из осота (*rgya khur*) и одуванчика (*khur mang*), свежие йогурт и дарва из коровьего молока, талую воду и холодную воду без примеси солончаковых солей. Если желудок слабый, также замечательно подойдёт остывший кипяток.

ལན་ཚུ་ཤ་ཆང་སྒོག་བ་ཚ་བའི་སྒོ། ཁག་ས་ཁུ་ཞོ་དར་བྱོད་བཅུད་དུག་འབྲ་ཐང་། །

Avoid intake of warm-natured and nutritious foods, such as salt, meat, *chang*, garlic, warm-natured herbs, and curd and buttermilk from cattle and sheep, as these foods will be as hazardous as poison.

Соль, мясо, чанг, чеснок, жгучие травы, йогурт и дарва из молока самки яка и овец - такие согревающие и питательные продукты подобны яду - их нужно избегать.

སྒྱུད་ལམ་བསེར་བྱ་གི་མ་ཁུ་ཡི་འགྲམ། རིའུ་གསིང་ས་གཙང་ཁྲོ་འོད་བསིལ་གནས་འདུག། ལྷས་ངག་ཡིད་གསུམ་ཞི་དལ་དེས་
བར་བྱ། མེ་ཚན་ཉི་ཚན་ལྷང་སྒྲིབ་གཉིད་དང་། འགྲོ་འདུག་ཕྱང་ཉལ་ལྷས་ངག་རྩལ་བ་ཐང་། །

Recommend sitting in a breezy area, in the shade, near a river, in a clean meadow and cool places, and under the moonlight. Keep the body, speech, and mind in a peaceful and calm state. Avoid exposure to the extreme heat of fire and sun, sitting on a heap of warm manure, daytime sleep, and excessive verbal and physical activities such as walking, sitting, rising, and sleeping.

Образ жизни. Следует пребывать в проветриваемых местах, в тени, на берегу воды, на чистых лугах, под лунным светом, то есть в охлаждающих местах, в теле, речи и уме хранить мир и покой. Избегать согревания у огня, на солнце, на

компосте, дневного сна, физической и речевой суесть, такой как то ходить, то ложиться, то вставать, то садиться.

དེ་ནས་རྒྱུ་ཚད་བྱེ་བྲག་བཅས་པ་ལ། རང་གཏར་འགམ་བྱེ་གསུམ་དུ་ཤེས་པར་བྱ། །

Thereafter, to treat the specific types of acute hot disorders, one should know that there are three methods: administration of decoctions, performance of venesection, and administration of medicinal powders.

7.2.1 Далее лечение отдельных [видов] развитого жара. Тут нужно знать тройной метод: отвары, кровопускания и лечебные порошки.

སྙིང་ཚད་སྒྱུ་ཚད་(བ་ཤ་ཀ་ཅན་དན་གུར་ཀུམ་སྒྱུར་བ་)ཐང་བཏང་སྙིང་ཅ་གཏར། །ག་བུར་(ཅུ་གང་གུར་ཀུམ་ལྷུང་ལ་ཏིག་ཏ་
ཏྲོང་ལེན་ཨ་ག་ཅུ་ཀ་ར་)བདུན་དགུ་ཅན་དན་(གཉིས་ཨ་ག་ཅུ་ཅུ་གང་ཏིག་ཏ་ལྷུང་ལ་སྒྲ་ཅི་བུ་ཤེལ་ཅེ་ཀ་ར་ཅན་དན་ཏིག་ཏ་
བ་ལེ་ཀ་བོང་དཀར་ཀ་ཀོ་ལ་ཨ་ཅུ་རྒྱ་ག་གེ་སར་ཅུ་རྟ་ཀ་ར་སྟེ།)བརྒྱད་པ་སྒྱུར། །

To treat acute hot disorders of the heart, administer a decoction prepared from *skyu ru ra*, *ba sha ka*, *tsan dan*, and *gur kum*, venesect veins related to the heart, and administer the following compounds: *ga bur bdun pa* compound, comprised of *ga bur*, *cu gang*, *gur kum*, *utpal*, *tig ta*, *hong len*, *a ga ru*, and *ka ra* (white sugar), *ga bur dgu pa* compound, comprised of *ga bur*, *tsan dan dkar po*, *tsan dan dmar po*, *a ga ru*, *cu gang*, *tig ta*, *utpal*, *gla rtsi*, *pu shel rtse*, and *ka ra* (white sugar); or *tsan dan brgyad pa* compound comprised of *tsan dan*, *tig ta*, *ba le ka*, *bong nga dkar po*, *ka ko la*, *a ru ra*, *na ga ge sar*, *ru rta*, and *ka ra* (white sugar).

7.2.2 При жаре сердца назначают отвар из *skyu ru ra*, (вместе с *ba sha ka*, *tsan dan*, *gur kum*), делают кровопускание из сосудов, [связанных] с сердцем, готовят составы: *ga bur bdun pa* (из *ga bur*, *cu gang*, *gur kum*, *utpal*, *tig ta*, *hong len*, *a ga ru* и сахара), *ga bur dgu pa* (из *ga bur*, *tsan dan dkar po*, *tsan dan dmar po*, *a ga ru*, *cu gang*, *tig ta*, *utpal*, *gla rtsi*, *pu shel rtse* и сахара); *tsan dan brgyad pa* (из *tsan dan*, *tig ta*, *ba le ka*, *bong nga dkar po*, *ka ko la*, *a ru ra*, *na ga ge sar*, *ru rta* и сахара).

སྟོག་རྩར་ཤོར་ན་ཐང་གཏར་སྙིང་བཞིན་བཅས། །བྱེ་མ་ཨ་གར་ནག་པོ་(ཅན་དན་དཀར་དམར་རྩ་ཏི་ལེ་ཤེ་སྙིང་ཞོ་ཤ་གུར་

ཀུམ་རྒྱ་ག་གེ་སར་ཅུ་རྟ་ཀ་ར་)དབྱ་སྒྱུར་བྱ། སྤྱི་བོའི་གཙུག་དང་རྒྱུ་མཐིལ་གཏར་ལ་བསྐྱེད། རྒྱུག་ཆུང་ལྔ་བདུན་ག་བྱར་
སྒྱུར་བ་བྱ། རྒྱག་ཐིམ་དཔྱ་བ་གསལ་ན་ཐུབ་པའི་རྟགས། །

To treat escape of acute hot disorders into the life channel, administer a decoction and perform venesection in the same manner as mentioned above. Administer a *gar nag po dgu sbyor*, prepared from a *gar nag po*, *tsan dan dkar po*, *tsan dan dmar po*, *dza ti*, *li shi*, *snying zho sha*, *gur kum*, *na ga ge sar*, *ru rta*, and *ka ra* (white sugar). Perform venesection and moxibustion at *spyi gtsug* and on the soles of the feet. Administer *ga bur* compound with soup prepared from five or six coccyx bones of a sheep. If the patient feels less pain and has a clear memory, it indicates survival.

Если он упал в согца-канал жизни, лечат такими же отварами и кровопусканиями, как для сердца. Следует приготовить порошок *a gar nag po dgu sbyor* (из *a gar nag po*, *tsan dan dkar po*, *tsan dan dmar po*, *dza ti*, *li shi*, *snying zho sha*, *gur kum*, *na ga ge sar*, *ru rta* и сахара), делать прижигания и кровопускания на точках *spyi gtsug* и подошвах стоп, применять составы из *ga bur* вместе с пятью-семью крестцовыми костями. Когда боли уменьшатся, а память прояснится - это признаки того, что получилось.

སྒྲོ་འབྲུགས་བ་ལེ་(སྒྲོ་ལོ་བ་ཤ་ཙན་དན་ཏིག་ཏུ)འི་ཐང་བཏང་སྒྲོ་ཙན་གཏར། ཤིང་མངར་(ཙུ་གང་གུར་ཀུམ་ཇཱ་ཏི་ཀ་ཀོ་ལ་རྒྱན་
འབྲུམ་ཏིག་ཏུ་ཞུ་བྱེད་)བརྒྱུད་དང་ཙུ་གང་(གུར་ཀུམ་ཇཱ་ཏི་ལེ་ཤི་སྤྱུག་སྒྲེལ་བོང་དཀར་ཏིག་ཏུ་ཀ་ར་)བདུན་(ཨ་རུ་གེ་སར་)
དབྱར་སྒྱུར།

To treat lungs disturbed by acute hot disorders, administer a decoction prepared from *ba le ka*, *sro lo*, *ba sha ka*, *tsan dan* and *tig ta*, and venesect veins related to the lungs. Administer *shing mngar bgyad pa*, comprised of *shing mngar*, *cu gang*, *gur kum*, *dza ti*, *ka ko la*, *rgun 'brum*, *tig ta*, and *utpal*; *cu gang bdun pa*, comprised of *cu gang*, *gur kum*, *dza ti*, *li shi*, *sug smel*, *bong dkar*, *tig ta*, and *ka ra* (white sugar), or *cu gang dgu pa*, comprised of *cu gang bdun pa*, *a ru ra*, and *ge sar*.

При труг лёгких (*glo 'khrugs*) назначают отвар из *ba le ka*, (*sro lo*, *ba sha ka*, *tsan dan* и *tig ta*), делают кровопускание на сосудах, [связанных] с лёгкими. Готовят составы *shing mngar bgyad pa* (из *shing mngar*, *cu gang*, *gur kum*, *dza ti*, *ka ko la*, *rgun 'brum*, *tig ta* и *utpal*); *cu gang bdun pa* (из *cu gang*, *gur kum*, *dza ti*, *li shi*, *sug smel*, *bong dkar*,

tig ta, и сахара), или *cu gang dgu pa* (с добавлением к предыдущему *a ru ra* и *ge sar*).

མཆིན་ཚད་བཤེས་པ་(བཤེས་པ་གུར་ཀུམ་དྲིག་ཏུ་)འི་ཐང་བཏང་ཅུ་ཐུང་གཏར། བྱེ་མ་གུར་ཀུམ་(ཐུ་གང་སུག་སྒྲེལ་ཀ་གོ་ལ་བཤེས་པ་)གསེར་མེ་དྲིག་ཏུ་ཀ་ར་བདུན་དང་(དྲོང་ལེན་དུག་ལུང་)དགུ་པ་སྟུར། །

For treating the development of acute hot disorder in the liver, administer a decoction prepared from *ba sha ka*, *ba le ka*, *gur kum* and *tig ta*, and venesect *ru thung*. Administer medicinal powder compound prepared from *gur kum bdun pa*, comprised of *gur kum*, *cu gang*, *sug smel*, *ka ko la*, *ba le ka*, *gser gyi me tog*, *tig ta*, and *ka ra* (white sugar), or *gur kum dgu pa*, comprised of *gur kum bdun pa*, *hong len*, and *dug mo nyung*.

При жаре печени назначают отвар из *ba sha ka*, (*ba le ka*, *gur kum* и *tig ta*), делают кровопускание из *ru thung*. Готовят порошок *gur kum bdun pa* (из *gur kum*, *cu gang*, *sug smel*, *ka ko la*, *ba le ka*, *gser gyi me tog*, *tig ta* и сахара), или *gur kum dgu pa* (с добавлением к предыдущему *hong len* и *dug mo nyung*).

མཆེར་སའི་ཚད་བཤེས་པ་གསེར་གྱི་མེ་དྲིག་(ཙན་དན་ལི་ཤིའི་)ཐང་། མཆེར་ཐུ་གང་ཞིང་སུག་སྒྲེལ་(ཀ་གོ་ལ་ལི་ཤི་)གུར་ཀུམ་དྲིག་ཏུ་སྒྲེ་དྲིས་གསེར་མེ་ཀ་ར་བདུན་པ་སྟུར། །

To treat acute hot disorders of the spleen, administer a decoction prepared from *gser gyi me tog*, *tsan dan*, and *li shi*, venesect veins related to the spleen, or administer *sug smel bdun pa* compound prepared from *sug smel*, *ka ko la*, *li shi*, *gur kum*, *tig ta*, *sle tres*, *gser gyi me tog*, and *ka ra* (white sugar).

При жаре селезёнки - отвар из *gser gyi me tog*, (*tsan dan* и *li shi*), кровопускание на сосудах, [связанных] с селезёнкой, готовят состав *sug smel bdun pa* (из *sug smel*, *ka ko la*, *li shi*, *gur kum*, *tig ta*, *sle tres*, *gser gyi me tog* и сахара).

མཁལ་ཚད་གུར་ཀུམ་(ཐུག་ལུན་སུག་སྒྲེལ་གྱི་)ཐང་བཏང་ཕྱིན་ལོང་གཏར། རྒྱལ་ཆེར་(ཐྱིག་ཐིན་སུག་སྒྲེལ་ཉི་དགའ་ཨ་ཅུ་དྲིག་ཏུ་)གུར་ཀུམ་ཀ་ར་བདུན་པ་ཙན་དན་(སྒྲེ་ཆེ་གུར་ཀུམ་དྲིག་ཏུ་)ཐུག་ལུན་བོང་དཀར་སུག་སྒྲེལ་ཨ་ཅུ་མཁལ་མ་ཞོ་གུ་ཀ་ར་དགུ་པ་སྟུར། །

To treat acute hot disorder of the kidneys, administer a decoction prepared from *gur kum*, *brag zhun*, and *sug smel*, venesect *byin gzhug* and *long rtsa*, and administer *shug tsher bdun pa* compound prepared from *shug tsher*, *sdig srin* (crab), *sug smel*, *nyi dga'*, *a ru ra*, *tig ta*, *gur kum*, and *ka ra* (white sugar), and *tsan dan dgu pa* compound prepared from *tsan dan*, *gla rtsi*, *gur kum*, *tig ta*, *brag zhun*, *bong dkar*, *sug smel*, *a ru ra*, *mkhal ma zho sha*, and *ka ra* (white sugar).

При жаре почек дают отвар из *gur kum*, (*brag zhun* и *sug smel*), выпускают кровь из *byin gzhug* и *long rtsa*, готовят состав *shug tsher bdun pa* (из *shug tsher*, *sdig srin*, *sug smel*, *nyi dga'*, *a ru ra*, *tig ta*, *gur kum* и сахара), и *tsan dan dgu pa* (из *tsan dan*, *gla rtsi*, *gur kum*, *tig ta*, *brag zhun*, *bong dkar*, *sug smel*, *a ru ra*, *mkhal ma zho sha* и сахара).

ཕོ་བའི་ཚ་བ་བྱི་ཚེར་(ཉིག་ཏ་སྦྱ་ཅུ་མ་རུའི་)ཐང་བཏང་ལ། རྩོད་ཀ་གཏར་ཞིང་བྲག་ལྷན་(ཨ་ཅ་སྤྱག་སྒྲིལ་གྱར་གྱུ་མ་སྒྲ་སྒྲ་
དུག་ལྷང་དོམ་མཁྲིས་ཀ་ར་)བདུན་པ་སྦྱར།

To treat acute hot disorders of the stomach, administer a decoction prepared from *byi tsher*, *tig ta*, *skyu ru ra*, and *ma nu*, venesect *snod ka*, and administer *brag zhun bdun pa* compound, comprised of *brag zhun*, *a ru ra*, *sug smel*, *gur kum*, *gla sgang*, *dug mo nyung*, *dom mkhris* (bear bile), and *ka ra* (white sugar).

При жаре желудка назначают отвар из *byi tsher*, (*tig ta*, *skyu ru ra* и *ma nu*), выпускают кровь из *snod ka*, готовят состав *brag zhun bdun pa* (из *brag zhun*, *a ru ra*, *sug smel*, *gur kum*, *gla sgang*, *dug mo nyung*, *dom mkhris* и сахара).

མཁྲིས་ཚད་ཉིག་ཏ་(གསེར་མེ་བ་ཤ་ཀ་)འི་ཐང་བཏང་མཁྲིས་རྩ་གཏར། བྱི་མ་གསེར་གྱི་མེ་དོག་(ཉིག་ཏ་དུག་ལྷང་གྱར་གྱུ་མ་
སྦྱར་པ་དོམ་མཁྲིས་བ་ཤ་ཀ་ཀ་ར་)བདུན་པ་སྦྱར།

To treat acute hot disorders of the gallbladder, administer a decoction prepared from *tig ta*, *gser gyi me tog*, and *ba sha ka*, venesect *mkhris rtsa*, and administer *gser gyi me tog bdun pa* powder compound prepared from *gser gyi me tog*, *tig ta*, *dug mo nyung*, *gur kum*, *skyer pa*, *dom mkhris* (bear bile), *ba sha ka*, and *ka ra* (white sugar).

При жаре желчного пузыря назначают отвар из *tig ta*, (*gser gyi me tog* и *ba sha ka*), делают кровопускание из сосудов, связанных с трипа, готовят состав *gser gyi me*

tog bdun pa (из *gser gyi me tog, tig ta, dug mo nyung, gur kum, skyer pa, dom mkhris, ba sha ka* и *сахара*).

ཐྱི་བཅོས་གོང་ལ་སྒོས་བརྟགས་མདེའར་གདགས།

Examine properly and treat each specific condition with a specific remedy based on the general treatment, as mentioned above.

7.2.3 Логически проанализировав лечение в общем, описанное выше, следует подобрать нужный наконечник стрелы.

དེ་ལྟར་བཅོས་པས་སོས་པའི་མཚན་མ་ནི། རྩ་བྱིང་ཁར་ཐོན་ཕྱ་བ་སྒོམ་དུ་སོང་། འདྲག་པ་དལ་ལ་གྲིམས་པ་སྒྲོད་པ་
དང་། རྩོངས་པ་མཐུང་ལ་སྦྱན་པ་རིང་དུ་སོང་། རྩ་མདོག་དྲངས་ལ་ངེ་རྩུང་ཀྱ་ཡ་སྒྲུབ། ཟུག་ཚགས་སྒྲིང་རྩ་སེང་ལ་ཟས་རོ་
རྟེན། འདུགས་བདེ་ཉིན་གཉིད་རྩུང་ལ་རྩལ་གཉིད་ཆེ། བྱ་བའི་ལས་ལ་ལྷས་སེམས་འཇུག་པར་འདོད།

The signs and symptoms of recovery are as follows: pulse characteristics will change from sunken to floating, thin to thick, rapid to slow, twisted to loose, empty to taut, and short to long; urine will be clear with less odor and thin *ku ya*. There will be less pain, a sense of well-being and one's food having a good taste, comfortable breathing, less sleep during the day and excessive sleep at night, and a great physical and mental desire to perform activities.

8.1 Вот критерии выздоровления при таком лечении. Пульс из глубины поднимется на поверхность, из тонкого (*phra*) станет толстым (*sbom*), из сильного (*drag*) — спокойным (*dal*), из напряжённого (*grims*) — вялым (*lhod*), из пустого (*stongs*) — твёрдым (*mkhrang*), из отрывистого (*spun pa*) — протяжным (*ring*), моча — прозрачной, с несильным запахом и скудным осадком; пройдут боли, состояние улучшится, [больной] ощутит вкус еды; дыхание выровняется; днём сонливости меньше, а ночью — сон лучше; появятся силы и интерес к делам.

དེ་ལྟར་བཅོས་རྗེས་ཏུ་འཇུགས་ས་མཚན་མ་ནི། འདྲུར་མཐའ་དགུན་བཞིན་རྩུས་རྩོངས་པར་འགྱུར། འདྲུར་རི་ཐང་
མཚན་གྱི་གསོ་ཐབས་བསྟན། ཁི་རིགས་གནས་དང་ནད་ཁམས་རྩེན་དབང་གིས། རྩུང་མཐིས་བད་ཀན་ཏུ་འཇུགས་རྣམ་པ་

གསུམ། ཁྲིའ་གི་ཁྱུ་འབྱུགས་སྤུན་ནས་བསུ་བ་དང་། མཁྱིས་པའི་ཁྱུ་འབྱུགས་འཕྲང་ལ་བསྐྱུག་བ་དང་། ཁབ་ཀན་ཁྱུ་འབྱུགས་
ཕྱི་རྗེས་བཅད་བ་གསུམ། ཁི་ཐང་མཆོམས་ཀྱི་ལེན་ཤེས་པར་བྱ། ཁོ་རྗེས་མ་ ལོག་ཟས་སྦྱོད་མཐའ་ཅུ་གདོན། ཁྱིས་གསུངས་
སོ། །

Just as the summer season comes to an end and evolves into winter, so does an acute hot disorder evolve into an empty hot disorder. For this reason, treatments for the borderline of hot disorder are explained. Based on the body constitution, the location and nature of the disorder, and conditional factors, there are three types of borderlines: *rlung*, *mkhris pa*, and *bad kan*. The *rlung* borderline should be treated promptly before pacification of the hot disorder, *mkhris pa* borderline should be treated by waiting until it reaches its critical point, and *bad kan* borderline should be treated after pacification of the hot disorder. These three borderlines should be understood from the chapter revealing the 'Borderline of Hot Disorder.' If the hot disorder does not recur, uproot the disorder completely with proper diet and lifestyle." Thus it was said.

8.2 После такого лечения наступает граница таяния-замерзания. Как после лета наступает зима, так развитой [жар] переходит в пустой. Поэтому описываются методы лечения на «границе горы и равнины». В зависимости от телосложения человека, местности, области болезни и условий может быть три типа «границы таяния-замерзания»: лунг, бекен и трипа. Лунг надо встречать заранее до «[границы] таяния-замерзания»; трипа — ждать на тропе у самой границы; бекен — пресекать после прохождения границы. Это следует изучать в главе «О границе горы и равнины». Чтобы жар не вернулся, питанием и образом жизни нужно вывести его окончательно.» Так сказано.

བདུད་རྩི་སྒྲིང་པོ་ཡན་ལག་བརྒྱད་པ་གསང་བ་མན་ངག་གི་རྒྱུད་ལས་རྒྱས་པའི་ཆ་བ་བཙམ་པའི་ལེན་སྟེ་བཙུ་བྱག་ པའོ། །

This is the sixteenth chapter, the "Treatment of Acute Hot Disorder," from the Secret Quintessential Instructions on the Eight Branches of the Ambrosia Essence Tantra.

Это шестнадцатая глава «Лечение развитого жара» из «Сущности амриты — восьмичленной тантры тайных наставлений».

Translation from Tibetan to English: Mentseekhang ©

перевод с тибетского на русский: Анастасия Теплякова